

ЭТАПЫ СТАНАЎЛЕННЯ ПОСТФАЛЬКЛОРУ Ў БЕЛАРУСІ

Згодна з традыцыйнай культуралагічных даследаванняў навукоўцаў Прыбалтыкі [2, с.1] я дапасую да постфальклору дзейнасць сучасных этнічна арыентаваных мастацкіх маладзёжных аб'яднанняў, якія практыкуюць вусныя формы перадачы фальклорных адзінак, кантактуюць з носьбітамі традыцыі, бяруць удзел у абрадавых практыках, захоўваюць каранёвы этнаграфічны стыль выканання, узбагачаюць фальклорныя стандарты ўласным творчым унёскам. Месца іх існавання (урбаністычныя асяродкі ці вёска), на мой погляд, сёння, – калі Еўропа (даўно) і Расія (зараз) вёска амаль «страцілі», а Беларусь рэчаіснасць няспынна «ўкручвае» ў «варонку» аналагічных працэсаў, – доўга абмяжоўваць не мае сэнсу: за дыскусіямі не паспеем іх апісаць. Але постфальклор – з'ява, вядома, пераважна ўрбаністычная, гарадская, якая ў рэаліях Беларусі відавочна падзяляецца на тры этапы: *постфальклор у БССР, постфальклор у Рэспубліцы Беларусь і постфальклор у Беларусі XXI ст.*

1. *Постфальклор у БССР.* На хвалі сусветнай цікавасці да этнічных культур 1960-х у Беларусі не маглі не з'явіцца аб'яднанні гарадской моладзі, якія імкнуліся пераняць фальклорныя адзінкі ад вясковага носьбітаў. Першыя вопыты спонтаннага неформальнага развучвання песень, танцаў, аднаўлення народных свят мінскімі маладзёжнымі суполкамі «Майстроўня» і «Талака» былі не зразумелыя для адміністрацыйных і ідэалагічных структур савецкай сістэмы і рэгулярна выклікалі стабільнае асуджэнне і супрацьдзеянне. Тым не менш, паколькі працэсы этнічнай самаідэнтыфікацыі і руралізацыі былі аб'ектыўна характэрны для ўсіх еўрапейскіх краін, у тым ліку і для СССР, на мяжы 1970 – 1980-х гадоў такія формы, як этнакультурнае выхаванне, этнамастацкая адукацыя, муніцыпальныя «фальклорныя» святы пачалі інстытуалізавацца ў сацыякультурнай практыцы краіны. Іх удзельнікі не абмяжоўвалі сваю актыўнасць «фармальным» працоўным часам, што дазваляла працаваць спонтанна, творча і шукаць новыя формы інтэграцыі фальклору ва урбанізаваны побыт.

2. *Постфальклор у Рэспубліцы Беларусь.* Пасля абвяшчэння суверэнітэту Беларусі з 1990-х сітуацыя для постфальклорнай дзейнасці была даволі спрыяльная. Яна нават стала прывабнай эканамічна: за этнакультурнае выхаванне сталі плаціць зарплату ў дзяржаўных установах, постфальклорныя мастацкія калектывы і выканаўцы мелі гастрольныя і фестывальныя туры, энтузіясты-арганізатары лёгка атрымлівалі гранты на фальклорныя імпрэзы ад замежных адукацыйных і грамадскіх структур, з'явіліся мясцовыя прадпрымальнікі-фундатары мастацтва.

13 сакавіка 1989 года была вынайздзена т.зв. «Сусветнае павуцінне» (World Wide Web, WWW), ці інтэрнэт. Яго вынаходнікам лічаць ангельскага навукоўца Ціма Бернэрс-Лі. Інтэрнэт спрасціў абмен інфармацыяй, ідэямі і павялічыў хуткасць арганізацыйных намаганняў па наладжванні камунікацыі, сустрэч, святаў, па утварэнні суполак і творчых калектываў. Шмат яго магчымасцяў былі адаптаваны ўдзельнікамі постфальклорных суполак для сваіх патрэб. Эстэтык Уладзімір Конан напрыканцы стагоддзя сцвярджаў: «Сёння мы з'яўляемся сведкамі нараджэння новага перспектыўнага кірунку даследчай і творчай дзейнасці, якая аб'ядноўвае навуку і мастацтва: гэта т.зв. практычная фалькларыстыка – прапаганда аўтэнтычнага фальклору на падставе яго комплекснага вывучэння і мастацкага ўзнаўлення. У нас на Беларусі яна ўзнікае ў рамках этнамузыказнаўства» [Конан-2, с.479].

3. *Постфальклор у Беларусі XXI ст.* Тэндэнцыі, якія аформіліся напрыканцы XX ст. у постфальклорных асяродках, далі плён напачатку XXI ст., калі постфальклор, набраўшы «станоўчы» энергетычны зарад, трывала ўвайшоў у побыт і сацыякультурную практыку. Адносіны да актыўнасці яго заўзятых аматараў з боку навукоўцаў, дзеячоў мастацтва, грамадства цалкам (па шэрагу разнастайных

акалічнасцяў) ніколі не былі адназначнымі²: ад поўнага вітання і падтрымкі да асуджэння і патрабавання забароны. Пры гэтым, аднак, адмаўляць шырокі сацыяльны ўплыў і прывабнасць постфальклору для пэўнай часткі моладзі ў XXI стагоддзі бессэнсоўна.

Можна акрэсліць асноўныя практычныя вехі, якія могуць ахарактарызаваць шлях постфальклору ў Беларусі. 1991 – правядзенне намаганнямі мінскай моладзі пад кіраўніцтвам Валянціны Якімовіч серыі беларускіх свят у музеі народнай архітэктуры і побыту. 1992 – стварэнне Уладзімірам Бярберавым гурта «Ліцьвіны» з маладых гараджан, актыўна адраджаючых «вясковы» спеўны і інструментальны гук беларускай традыцыйнай музыкі. 1992 – першы Дударскі фэст Ігара Міхно, які вабіць увагу моладзі да каранёвых інструментаў Беларусі. 1997 – стварэнне дударскага гурта «Ветах», падрыхтоўка ім выдадзенага ў 1999г. першага беларускага музычнага CD на фальклорным матэрыяле з цалкам «безбаянным» і «бездрушлагным»³ інструментальным складам (скрыпка, дуда, ударныя). 1999 – першы фестываль фальклорнага мастацтва «Берагіня», наладжаны этнахарэографам Міколам Козенкам, удзел у якім прымушае моладзь усіх рэгіёнаў Беларусі пераймаць фальклорныя адзінкі сваёй малой радзімы вусным шляхам. 2000 – адкрыццё ва ўніверсітэце культуры спецыялізацыі «Духавыя інструменты народныя» (кіраўнік Уладзімір Гром, майстар музычных інструментаў Віктар Кульпін) з планавым вывучэннем каранёвых інструментаў беларусаў – дуды, жалейкі, акарыны, парных дудак. 2001 – першая дударская дыскатэка ў мінскім начным клубе «Тунэль», наладжаная гуртом «Ветах», якая дала старт серыі інавацыйных імпрэз з дударскай музыкай пад назвай «Па Крывіі без баяна» і аформіла тэндэнцыю на злучэнне традыцыйнага інстытута беларускай карчмы з дзейнасцю індустрыяльных клубных танцавальных цэнтраў. 2002 – першая рэспубліканская фальклорная школа, наладжаная Таццянай Пладуновай і Вячаславам Калацэем для папулярызацыі рэгіянальнага вопыту этнакультурнага выхавання. 2002 – стварэнне «Капэлі Алеся Лася», дзе гараджане аднаўлялі і прапагандавалі смыковую (скрыпка, альтэрня, басэгля) музыку, дуду і ліру. 2004 – адкрыццё ва ўніверсітэце культуры і мастацтваў спецыялізацыі «Этнафоназнаўства» (аўтар адукацыйнага стандарта Вячаслаў Калацэй, кіраўнік курса першага набору Таццяна Пладунова), скіраванай на вусныя формы навучання традыцыйнай музыцы і падрыхтоўку «спяваючых фалькларыстаў». 2005 – фільм «Старыя інструменты Беларусі», дзе лідэр гурта «Стары Ольса» Зміцер Сасноўскі папулярызаваў дуду, гуслі, лютню. 2007 – стварэнне Дударскага клуба суполкай аматараў беларускай дуды на чале з экс-талакоўцам Годарам Кашкурэвічам. 2008 – арганізацыя перыядычных пленэрных танцавальных вечарын пад дуду ля Нацыянальнай бібліятэкі (т.зв. «Корч»). 2008 – арганізацыя экс-талакоўцам Ілём Арыстам перыядычных вечарын побытавага танца ў кафэ дзяржаўнага дзіцячага парку імя М.Горкага (т.зв. «Жар-птушка»).

Як прынцыпова сплантанная ў галіне творчага самавыяўлення з’ява постфальклор сёння актыўна развіваецца, узаемадзейнічае з аўтэнтычнымі формамі традыцыйнай культуры. Наколькі арганічным і плённым будзе яго шлях – пакажа час.

Спіс літаратуры:

1. Конан, Ул. Фальклор у сучаснай культуры: традыцыі, дыскусіі, перспектывы / У. Конан // Культурная спадчына : культуралагіч.-сацыялагіч. даследаванні. – Мінск : Сучаснае слова, 2001. – С.14 – 26.
2. Menuo Juodaragis: XIII nepriklausomas post-folk alternative muzikos ir šiuolaikinės baltų kultūros festivalis. – Vilnius: MJR, 2010. – 9 p.